

Kirjallisuutta.

Kansatiedettä ja sivistyshistoriaa.

Helsingin yliopiston filosofisen tiedekunnan historiallis-kielitieteelliselle osastolle annettu lausunto.

Osaston määräämänä virallisena vastaväittäjänä pyydän kunnioittaen antaa fil. maisteri SULO HALTSOSEN väitöskirjasta **Theodor Schvindt. Kansatieteilijä ja kotiseuduntutkija**, mikä väitöskirja t.k. 28. p:nä julkisesti tarkastettiin, seuraavan lausunnon:

Saatetaan kysyä, onko jo ollut aika ottaa vaativan tutkimustehtävän kohteeksi sellainen ala kuin suomalaisen ja suomalais-ugrilaisen kansatieteen synty ja kehityskulku sekä mitä mahdollisuuksia tällainen tutkimus suorittajalleen tarjoaa. Varsinaisena itsenäisenä tieteenhaarana kansatiede meillä on suhteellisen nuori, joskin esim. M. A. Castrénin työllä on jo runsaasti sadan vuoden ulottuvaisuus ajassa taaksepäin. Mutta kun tähän tehtävään yhdistetään museolaitoksemme historian pääpiirteet ja sitä tarkastellaan erään sen kehityksen kannalta keskeisen henkilön, Theodor Schvindtin, elämäntyön valaistuksessa, tehtävä näyttää mahdolliselta. Mutta tuskin voitaneen kieltää oikeutusta siltä ajatukselta, että tällaisenaankaan tehtävä ei ole voinut tarjota varsin suurta liikkuma-alaa suomalais-ugrilaisen kansatieteen ongelmien alalla eikä avata suorittajalleen mainittavampia tieteellisiä perspektiivejä.

Sen, mitä tässä suhteessa on puuttunut, voidaan katsoa ainakin osittain korvautuvan sen kulttuurihistoriallisen taustan esittelyllä ja rekonstruoinnilla, jolle Schvindtin elämä ja elämäntyö asettuvat. Kuva on kirjava ja monivivahteinen, sillä Schvindt kuului senlaatuisiin henkilöihin, joiden harrastukset suuntautuvat mitä moninaisimmille tieteellisen, julkisen, yhteiskunnallisen ja valtiollisen elämän aloille. Tekijälle ei varmaankaan ole ollut helppoa nähdä tämän harrastusten moninaisuuden eri puolet tasapuolisessa, objektiivisessä valaistuksessa. Elämäkerran kirjoittajia vaaninee yleensäkin vaara yliarvioida tutkimuksensa kohteen saavutuksia ja asemaa, sillä työnsä kuluessa he havaitsevat kuvattavansa elämäntyössä yhä uusia puolia, joita esim. jonkun toisen, samanaikuisen ja

samoilla aloilla toimineen henkilön elämä mahdollisesti vastaavasti sisältäisi, mutta joita ei voida ottaa vertauskohdaksi sen vuoksi, että niitä jokin tutkija ei ole nostanut näkyville.

Sitä vaikeutta, mikä tekijällä on ollut arvioidessaan Schvindtin elämäntyön eri puolia, kuvastaa jo hänen tutkimuksensa otsikko »Th. Schvindt, kansatieteilijä ja kotiseuduntutkija». Kun tietää, että Schvindt oli ylioppilaiden kansatieteellisten museokokoelmien aikaansaajia ja pitkät ajat niiden hoitaja ja että hän myöhemmin kaksikymmentäneljä vuotta oli Muinaistieteellisen toimikunnan intendentin virassa, jossa hän kansatieteellisen työn ohella joutui suorittamaan myös esihistoriallisia kaivauksia, olisi odottanut, että aliotsikossa »kotiseuduntutkijan» tilalla olisi ollut *museo m i e s*. Tämä muistutus voidaan tehdä sitä suuremmalla syyllä, kun havaitaan, että luku »Kotiseuduntutkija» sisältää vain 15 teoksen 378 sivusta, ja muistetaan, että tämä »tutkimus» alkuaikoinaan vuosisatojen vaihteessa oli harrastuksenluonteista, suuntaansa etsivää ja hapa-roivaa. Se, että Schvindt viimeisinä elinvuosinaan kiinteästi omistautui kotiseuduntutkimusharrastukselle, ei sanottavammin muuttane tätä arviointia.

Tutkimus alkaa lyhyellä katsauksella yleisen kansatieteen historiaan. Sen johdosta ei voitane tehdä muita painavampia muistutuksia kuin se, että tekijä kronologiassaan liikkuu jokseenkin vapaasti hypätessään (s. 9) yhdeksänneltätoista vuosisadalta »aikaisemmille», s.o. Caesarin ja Tacituksen aikoihin. Suomen kansatieteen tutkimuksen historiaa luonnehtiessaan tekijä olisi voinut synteettisemmin ja korostetummin esittää niiden 1700-luvun loppupuolen taloudellisten oppineitten merkitystä kansatieteellemme, jotka ison vihan jälkeisiä oloja kohennettaessa pääasiallisesti Turun yliopistosta käsin ryhtyivät tutkimaan taloudellisia olojamme.

Eräistä asiallisista y.m. kompastuksista huolimatta tätä lukua (»Suomalainen kansatiede valtaa työskarkansa») on pidettävä antoisana, ehkäpä tutkimuksen parhaimpiin kuuluvana, sillä siihen sisältyy melkoisesti uutta tietoa kansatieteellisen tutkimuksemme alkuvaiheista. — Kaikki puolet eivät tässäkin vaativassa tehtävässä ole luonnistuneet tasaisesti. Niinpä tekijä ei mielestäni ole tarpeeksi korostanut ruotsalaisen M. G. Retziuksen työtä ja hänen teoksensa »Finska kranier» vielä tämänpäiväistä arvoa varsinkin Keski-Suomen ja Keski-Skandinaviaan muuttaneiden suomalaisten aineellisen kansanelämän tutkimukselle. Sivulla 57 tekijä esittää, että *s u o m a l a i s - u g r i l a i n e n* kansatiede vielä 1800-luvun lopulla »pysyi suomalaisten kieli- ja muinaistutkijain ohjelmassa harrastuksen luonteisena askareena». Kun otetaan huomioon, mitä Castrén ja Ahlqvist olivat siihen mennessä saaneet aikaan, tämä väite ei tunnu täysin oikeaan osuneelta. — Taitekohdaksi kansatieteemme historiassa tekijä (s. 58) asettaa v:n 1889, jolloin Heikel nimitettiin kansatieteen dosentiksi. Tähän tuskin voi yhtyä, sillä Heikel piti dosenttiluentojansa vain v. 1892—1893, joten hänen toimintansa yliopiston opettajana jäi jokseenkin olemattomaksi. Tuoksi taitekaudeksi soveltuisi paremminkin vuosi 1906, jolloin Sirelius nimitettiin kansatieteen dosentiksi.

Tekijällä tuntuu olleen jonkinlaista vaikeutta siirtyä varsinaiseen

tehtävänsä, Schvindtin elämäntyön kuvaukseen, sillä hän esittää jo kyseisessä luvussa sellaisia arviointeja, joiden olisi suonut saavan paikansa lopummalla. Eläänä päähuomautuksena teoksen käsittelytapaa vastaan onkin se, että se pitkin matkaa mitä erilaisimmissa yhteyksissä sisältää yleisarviointeja kuvattavan henkilön merkityksestä tieteen harjoittajana, suomalaisuusmiehenä, valtiollisena toimihenkilönä jne. huolimatta siitä, että tekijä käsittelee näitä asioita myöhemmin erikoisissa luvuissa. Vaisinkin Schvindtin luonteenpiirteitä on erittäin monilukuisissa kohdissa selostettu, usein samanlaisin toteamuksin, huolimatta siitä, että teokseen on sisällytetty luku »Yksityishenkilö», jossa niiden synteettinen esitys olisi ollut paikallaan. Lieneekin pakko sanoa, että Schvindtin sisimmän olemuksen analyysi, josta nähtävästi johtui hänen harrastustensa tavaton moninaisuus ja ilmeisestikin jonkin »uuden» kaipuu, on tässä teoksessa jäänyt hämäräksi ja syvemmälle pyrkivää ymmärtämystä vaille.

Sen sijaan tekijä esittää kuvattavansa ulkoiset elämänvaiheet mitä suuimmalla yksityiskohtaisuudella. Hänen sukujohtonsa, isänsä ja isoisänsä elämä sekä se ympäristö, missä Schvindt kasvoi mieheksi, kuvataan erittäin tarkoin. Hänen kotipitäjänsä Räisälän olojen ja historian kuvaukseen on käytetty niin paljon sivuja, että johtuu ajattelemaan, onko niillä välttämättömästi oleva sijansa Schvindtin elämäkerrassa (ks. siv. 76—82, 89—91 y.m.). Paikkakunnan kuvauksena niillä sellaisinaan kylläkin on arvoa.

Erittäin perusteellisesti on käsitelty Schvindtin pitkiä opintovuosia (ylioppilas 1869, fil. kand. 16 vuoden perästä v. 1885, fil. lis. 1892). Hänen toimintaansa viipurilaisessa osakunnassa sinä 25 vuotta kestävästä ajanjaksona, jolloin Schvindt nähtiin siinä keskeisenä henkilönä, on kuvattu sellaisella yksityiskohtaisuudella (ks. esim. sivuja 103—118), että esityksen näiltä kohdin saattaa katsoa muodostuvan tämän osakunnan historian kysciseltä ajankohdalta. Saatettaneen kysyä, onko tällainen yksityiskohtaisuus Schvindtin elämäkerran kannalta aina ollut eduksi ja välttämätöntä ja eikö tähän esitykseen sisälly vähäarvoistakin tietomateriaalia.

Lukuja »Opiskelu ja tutkimus» sekä »Suomalaisuuden harrastaja» seuraa luku »Ylioppilasajan harrastuksia», jossa osittain kertautuu sama, mitä edellisissä on esitetty; miljöönä on yhäkin Viipurilainen osakunta, ja Schvindtin toimintaa siinä (siv. 146—151) kuvataan yhä uudistuvin ottein.

Lukuun »Patriarkka ylioppilaiden parissa» tekijä on sisällyttänyt lukuisasti sellaisia Schvindtin elämän puolia, joiden tapahtumiskeskukseksi ei ole ylioppilasmaailma. Sellaisia on hänen osanottonsa Helsingin Suomalaisen Klubin toimintaan, jossa »Schvindt vietti iltojaan lukien lehtiä ja keskustellen maailman menosta» (s. 154), samaten hänen uurastuksensa kotimaakunnan hyväksi, Käkisalmen 600-vuotisjuhlat (s. 156), Schvindtin virkatoiminta Aspelinin sijaisena valtionarkeologina, väitöskirjan julkaiseminen ja nimitys Muinaistieteellisen toimikunnan intendentin virkaan. — Lukuun »Opintovuosien kirjallista ja tieteellistä aherusta», joka ulottuu Schvindtin väitöskirjan julkaisemiseen, sisältyy paljon sellaista, mikä on kypsän ja varttuneen miehen tuotteliasta ja moni-

puolista toimintaa. Schvindt kuuluu tyypillisesti niihin henkilöihin, jotka pitkien uurastusvuosien jälkeen, moninaisten tointen ohella suorittavat yliopistolliset tutkintonsa. Näitä vuosia ei voitane pitää yksinomaan opintovuosina; sitä paitsi Schvindtin opinnoita on jo edellisissä luvuissa monissa kohdin kosketeltu.

Kansatieteen kannalta kiinnittyy huomio erikoisesti sellaisiin lukuihin kuin »Kansatieteellistä museota perustamassa» ja »Museotoimintaa». Edellistä kirjoittaessaan tekijällä on ollut huomattavaa apua Schvindtin ja Sireliuksen toimittamasta teoksesta »Suomen ylioppilaskuntien kansatieteellinen museo vv. 1876—1883»; samalla se sisältää tekijän omia tähän aiheeseen liittyviä lisiä. Muutamat tapahtumat, kuten esim. osanotto Suomen ensimmäiseen taide- ja teollisuusnäyttelyyn, olisivat ehkä kaivanneet korostetumpaa esittelyä. Viipurilaisten erikoisansioita näissä tapahtumissa ei tietenkään ole unohdettu. Lukuun liittyy pitkiä, ehkäpä pitkäveteisiä sitaatteja Schvindtin lausunnoista museoasioissa, mutta yleensä se antaa oikean ja hyväksyttävän kuvan museolaitoksemme synnystä ja Schvindtin osuudesta siihen.

Schvindtin keräily- ja tutkimusmatkoja on erittäin yksityiskohtaisesti seurattu luvussa »Nuori keräilijä ja tutkimusmatkailija». Esitys on erittäin detaljirikasta: mm. saadaan tietää useimpien matkojen kulungit pennilleen, puhumattakaan siitä, kuinka monta kiviesinettä tahi kansatieteellistä esinettä kerääjä sai saaliikseen. Ei voi välttyä siltä vaikutukselta, että esitys sellaisenaan paikoitellen on muodostunut kronikkamaisiksi ja että eksklusiivisempi, valikoivampi käsittely olisi ollut eduksi. — Schvindtin Tverin-matkan murremuotoiset päiväkirjanotteet olisi esim. huoletta voitu jättää pois. — Sivulta 218 saadaan mm. tietää, että Schvindtin v. 1887 tekemien »löytöjen kappaleluku nousi 9.200». 6.000 »niistä oli kuitenkin saviastiansirpaleita».

Laajaa huomiota kirjoittaja on kiinnittänyt kansatieteellisen seuran »Muurahaiset», jonka perustaja Schvindt oli, toimintaan.

Tekijän mieltymys yksityiskohtien esittämiseen ilmenee tässäkin luvussa tyypillisinä, mutta on myönnettävä, että hän siinä on pätevästi kuvannut tämän kansatieteellisen tutkimus- ja keruutyön vaiheet.

Kansatieteen kannalta sellaiset luvut kuin »Museotoimintaa» ja »Tiedemies» ovat siinäkin tapauksessa, että tutkimusta pidetään yhtenäisenä elämäkertana, omiansa eniten kiinnittämään huomiota. Edellinen luku alkaa Schvindtin pääsystä valtion historiallis-kansatieteellisen museon intendentiksi v. 1893. Ei liene varmaa, että Schvindt tällöin, kuten tekijä sivulla 246 sanoo, erikoisesti olisi nimitetty »arkeologisen osaston intendentiksi», sillä aluejakoa virkojen kesken ei asiakirjoista päättäen silloin vielä jyrkästi ollut suoritettu, lukuunottamatta sitä, että Hj. Appelgren määrättiin konservattoriksi. Lukuun ei sisälly Schvindtin toiminta esim. ylioppilaiden kansatieteellisen museon perustajana ja hoitajana. Sen sijaan siinä selostetaan tarkoin esim. Kansallismuseon rakennuksen aikaansaantivaiheet, ulkomuseon synty, Schvindtin keräys- ja tutkimusmatkoja ja Muinaismuistoyhdistyksen toimintaa. Siitä saa kuitenkin samalla oikean käsityksen Schvindtin työstä ja asemasta Kansallismuseossa.

Siihen seikkaan, että tekijä on käsitellyt Schvindtin väitöskirjaa luvussa »Opintovuosien kirjallista ja tieteellistä aherrusta» (s. 181) eikä luvussa »Tiedemies», ei tarvinne kiinnittää paljoakaan huomiota. Tuskin sentään lienee täysin selvästi osoitettu, että tämä teos jäi Schvindtin tieteellisen tuotannon pääsaavutukseksi enempää kuin että sitä tieteellisenä saavutuksena olisi pätevästi arvioitu. Schvindtin väitöskirjasta on sanottava, että se on pikemminkin esihistorian kuin kansatieteen alaan kuuluva. Sen 206 sivusta 108 on tavanmukaista arkeologista kaivauskertomusta. 85:llä sivulla esitetään »löytöjen kuvastamat olot», minkä lisäksi tulee erikoiskuvasto. Käsitteily on löytöjen rekonstruoivaa tyyppianalyysejä. Erittäin yksityiskohtaisesti kuvataan varsinkin naisen puku ja sen osat: päähineet, jalkineet, vartalonverhot, vyöt, koristeet jne. Edelleen lapsen puku, tulineuvot, puukot, veitset, astiat, naisten käsityöt ja työvälineet. Schvindtin tieteellisestä tuotannosta tämä teos — joskaan siinä ei ole päästy varsinaisiin etäämmälle tähtääviin kulttuurihistoriallisiin tuloksiin — on parhaiten säilyttänyt paikkansa lähdekirjana.

Tekijä tuntee Schvindtin lähinnä pukujen ja ornamenttien tutkijana ja selostaa hänen saavutuksiaan näiden kansatieteen alojen uranuurtajana. On sanottava, että Schvindtin saavutukset näillä aloilla eivät kohonneet mainittavalle tieteelliselle tasolle. Hän suoritti kunnioitettavan työn suomalaisten kansanpukujen, ompelu- ja nauhakoristeiden julkaisijana, mutta julkaisut ovat deskriptiivisesti analyysoivia, vailla tieteellisiä johtopäätöksiä. Tästä kelvannee todisteeksi jo se, ettei Schvindt näissä julkaisuissaan, jotka käsittelevät Etelä-Karjalaa, kyennyt edes toteamaan käsittelemiensä aiheiden yhteyksiä Suomenlahden eteläpuolelle, esim. Viroon. Ornamenttiaiheiden analyyseistä puuttuvat yrityksetkin käsitellä niitä kulttuurihistoriallisesti vertaillen, sillä niiden tekstikin on yleensä ylen niukka. Tuskin voidaan siis yhtyä tekijän sivulla 256 esittämään väitteeseen, että esim. Heikelin melkeinpä monumentaalaisia teoksia »Mordvalaisia pukuja ja kuoseja» sekä »Tscheremissische Stickereiornamente» voitaisiin pitää Schvindtin ompelukoristekirjan »jatkona ja täydennyksenä», puhumattakaan Heikelin itämerensuomalaisia pukuja koskevasta tutkimuksesta, jossa on pyritty ja päästy huomionarvoisiin tieteellisiin tuloksiin.

Schvindtin toiminta »Suomalaisen kansantanssin ystävissä» (s. 257) olisi voitu esittää muualla kuin hänen tiedemiesahmonsia yhteydessä.

Schvindtin kansanpukujen kuvaston ilmestymiselle antoivat tämän vuosisadan alussa virikettä ajan romanttiset harrastukset kansanpukujen renessanssin luomiseksi. Ne ovat kunnioitettavia yrityksiä kuvastojen avulla elvyttää kansanpukujen tuntemusta, mutta sanottavaa tieteellistä merkitystä niillä ei ole. Teokseen »Suomalaisia kansallispukuja» kirjoitti lyhyen kuvailevan tekstin museon apulainen Ebba Weilin.

Tekijän loppuarvostelu Schvindtistä tiedemiehenä lähentelee totuutta siinä, että hän toteaa, etteivät Schvindtin tieteelliset saavutukset »loppujen lopuksi olleet läheskään niin laajat, kuin olisi voinut odottaa suurten keruiden, tutkimusten ja hänen hankkimiansa monipuolisten tietojen perusteella» (s. 267). »Hän pysyi etupäässä käytännön miehenä tieteinkin alalla.» Tämän rajoittuneisuuden syytä olisi kuitenkin ollut aihetta etsiä ja niitä ei olisi ollut vaikea löytääkään.

Luvussa »Karjalan ruhtinas», jonka nimitys on temmattu sivulla 278 esitetystä satunnaisesta sanonnasta, tekijä kuvaa Schvindtin toimintaa valtiollisena ja yhteiskunnallisena toimihenkilönä. Lukuun sisältyy runsaasti yleisesti tunnettuja ajan valtiollisen elämän tapahtumien toteamuksia, jotka eivät aina viehätä uutuudellaan (ks. esim. s. 270 suuresta adressista ja passiivisen vastarinnan synnystä, 271 Bobrikovin ohjelman vaikutuksesta, s. 272 Suomen kansan hajoamisesta kahteen leiriin jne.), Luvulta ei tästä huolimatta puutu ansioita. Schvindtin monipuolinen toiminta ns. Kagaalissa on tämänlaatuisen tutkimuksen kannalta saanut riittävän valaistuksen; tämänkin kuvauksen jonkinlaisena heikkoutena ovat eräät vähäarvoiset ja yleisesti tunnetut toteamukset (vrt. siv. 275 — 276 kagaalimiesten kirjoittelua salanimien turvin, s. 280; Schvindt piti »taistelua kotimaan ja vapauden puolesta tärkeänä»), mutta ne eivät riistä siltä sen arvoa. Ilmeisesti tässä on saatu esille eräitä uusiakin tämän kauden valtiollisia tapahtumia, joiden keskeisenä henkilönä Schvindt oli.

Teoksen jäljellä olevista luvuista kiintyy huomio ensi sijassa viimeiseen, joka käsittelee Schvindtia yksityishenkilönä. On lupa olettaa, että tällainen luku antaisi paljon, koska koko tutkimus pääosaltaan on elämäkerta. Ovathan kunkin ihmisen elämässä sisäiset tekijät, temperamentti, luonne ja yleensä koko sielullinen rakenne mitä suurimmassa määrin kohtaloa ennakoivia ja elämän saavutuksia muovaavia.

Aikaisemmin tekijä on erittäin monissa yhteyksissä kuvannut Schvindtin luonteenpiirteitä. Näin syntynyt ennakkokuva on ollut yksinomaan myönteinen. On suotu ymmärtää, että hän perimmältään oli valoisa ja ympärilleen keräävä luonne, nuorukaisena hiljainen ja miettiväinen (s. 91), »filosofi», ylioppilaspiireissä hilpeä ja seurallinen. Lisäksi hän oli erittäin aloiterikas, aina valmis käymään käsiksi johonkin uuteen, toimielias, monipuuhainen jne. Schvindtin elämän juoksua voi näiden piirteiden sekä sen ulkoisten tapahtumien valossa pitää tavallisuudesta poikkeavana. Mutta mitkä olivat ne endogeeniset aiheet ja voimat, jotka pakottivat Schvindtin ryhtymään alati johonkin uuteen, se on jäänyt selvittämättä. Kyseinen luku selostaa sen sijaan osittain Schvindtin toiminnan eri puolia, hänen koti- ja perhe-elämänsä tapahtumia, taloudellista asemaansa, osanottoansa eräiden seurojen kokouksiin ja — vieläkin kerran — Viipurilaisen osakunnan harrastuksiin, tervehtymismatkaa Kaukasukseen jne. Siitä ei puutu luonteenpiirteidenkään kuvausta, mutta kokonaisuutena luvusta saa pääasiassa vain ulkokohtaisen kuvan Schvindtin henkisestä hahmosta. — Viimeisillä sivuilla tekijä luonnehtii Schvindtin elämäntyön saavutuksia kokonaisuudessaan. Joskin tässä jo aiemmin esitetyt toteamukset toistuvat, tekijän arviointia on pidettävä yleensä oikeaan osuneena.

Teoksen kielen ja tyylin ei voi katsoa täyttävän korkeimpia vaatimuksia. Esityksen paikoittaiseen tyyllilliseen mataluuteen on ollut syynä eräissä luvuissa vallitseva halu kronikoivasti ahtaa sivuille mahdollisimman paljon detaljitietoa. Varsinkin niissä kohdin, joissa esitetään Viipurilaisen osakunnan historiaa ja Schvindtin keräysmatkoja, tämä puutteellisuus on kipeimmin havaittavissa. Sanotaan (s. 36) »Samalla vuosikymmenellä toi Ahlqvist matkoillaan Kasanin kuvernementistä vuoritšeremissien pukuun kuuluvia esineitä», »Ensimmäisenä hän tarttui asiasta kynään» (s. 39), »Sen uudestaan syntymistä on tervehditty Vanhassa

Suomessa mielihyvällä (s. 72), »leideninpullo» pro Leidenin pullo (s. 95) »kirjotukset» pro kirjoitukset (s. 120), »Schvindtin esitys osakunnassa mahtoi olla voimakasta ja miehekästä» (s. 125), »Näistä muodostuikin hänelle viimeiset valtiopäivät» (s. 277), »Ikaalisessa» pro Ikaalisissa (s. 293), »Samana vuonna linnan torni luovutettiin museoesineille» (s. 297), »Hän mainitsi kotiseutulehtien liikkuneen aatteellisella — — — alalla» (s. 297). — Suoranaisia asiallisia erehdyksiä on sivulla 17 sanan *Gewächskunde* kääntäminen sanalla kasvikuunta pro kasvitiede, jne. — Nootti-aparaatissa ja tekstissä on lisäksi eräitä, ei tosin kovin monilukuisia, painovirheitä ja epäjohdonmukaisuuksia, jotka ovat välttäneet tekijän huomion, mutta joiden luettelemiseen en tässä katso olevan aihetta.

Edellisestä lienevät jo ilmenneet pääasiallisimmat puutteet, jotka rasittavat maisteri Haltosen väitöskirjaa. Jos haluttaisiin kokoavasti niitä tarkastella, olisi sanottava, että vaikeus päästä kokonaisnäkemykseen on houkutellut tekijää käsittelemään samoja asioita melkein pä luvattoman monissa eri yhteyksissä (viipurilainen osakunta, Räisälän olot, Schvindtin luonteenpiirteet, hänen keräilymatkansa, osanottonsa ylioppilaskunnan harrastuksiin jne.). Tästä samasta seikasta johtunee, että teoksessa on eräitä merkittävän lyhyitä lukuja. Sellaisiksi voidaan todeta esim. viiden sivun mittainen luku »Työskentelyä Suomen käsityön ystäväissä» sekä kuusisivuinen »Kansanvalistaja».

Esityksessäni olen edellä pyrkinyt osoittamaan myös teoksen ansio-
puolia. Niitä ovat sen asiarikkaus, perusteellinen lähteiden tuntemus, useat oikeaan osuneet päätelmät ja — mikä on pääasia — se, että Schvindtin elämäntyö tässä on saanut suurin piirtein katsottuna riittävän ja monipuolisen valaistuksen. Lisäksi on muistettava, että kirjoittaja hyväksyttävällä tavalla on luonnehtinut Suomen ja osittain suomalais-ugrilaisen kansatieteen historian ja monin paikoin teoksessaan antanut huomioon-
otettavia lisiä kyseisen kauden sivistyshistoriaan.

Käytettävissäni on ollut suuri määrä Schvindtin kirjeenvaihtoa ja muuta julkaisematonta ja painettuakin lähdeaineistoa, jonka perusteella voin sanoa, ettei lähteiden käyttöä vastaan voitane tehdä asiaan vaikuttavia muistutuksia.

Puolustus oli kaikissa suhteissa asiallista ja sävyisää.

Sen perusteella, mitä edellä olen sanonut maisteri Haltosen väitöskirjasta, pyydän ehdottaa, että se hyväksyttäisiin tarkoitukseensa, opin-
näytteeksi filosofianlisensiaattitutkintoa varten.

Helsingissä toukok. 30. p. 1947.

Albert Hämäläinen.